

Edebiyat Tarihi Bağlamında Türk Çocuk Edebiyatı Tarihi Yazımında Karşılaşılan Sorunlar

Nermin YAZICI*

ÖZ

Bu çalışmada, edebiyat biliminin en kapsayıcı ve geniş alanını oluşturan edebiyat tarihi ve edebiyat tarihi yazımının Türk edebiyatındaki biçimlenişi, sorunları; görece yeni bir alan olarak tanımlanan çocuk edebiyatı yazımı çerçevesinde değerlendirilecektir. Bu değerlendirme ekseninde Türk çocuk edebiyatı tarihi yazımında karşılaşılan sorunlar betimlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: edebiyat tarihi, çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı tarihi, çocuk edebiyatı tarihi yazımı

ABSTRACT

Problems Confronted in the Historiography of Turkish Children Literature in the Context of Literature History

This article will examine history of literature and its historiography as the most detailed and comprehensive subject of literature, and the formation and problems of this historiography within the frame of the historiography of children literature, which is defined as a new field. The article attempts to define the problems confronted in the historiography of Turkish children literature within this evaluation.

Key Words: Literature history, children literature, children literature history, children literature historiography.

Giriş: Edebiyat Tarihi Yazımı

Edebiyat tarihi, edebiyat kuramı (teori, nazariyat) ve edebiyat eleştirisiyle iç içe yürüyen edebiyat biliminin en kapsamlı ve geniş alanlarından biridir. Edebiyat tarihi betimleyici, açıklayıcı ve değerlendirmeye özelliği nedeniyle edebiyat kuramından ve edebiyat eleştirisinden bağımsız düşünülmemeyeceği gibi; edebiyat kuramı ve eleştirisi için bilgi ve ölçütleri belirlemede önemli bir kaynaktır.

* Yard. Doç. Dr.,Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, Öğretim Üyesi, Bağlıca Kampusu, ANKARA, e-posta: nerminyazici@gmail.com

Sainte-Beuve ve H. Taine'in¹ pozitivist yaklaşımlarını edebiyat tarihi araştırmalarına uygulayan Gustave Lanson (1857-1934) edebiyat tarihinin kurucusudur. Edebiyat tarihini "medeniyet tarihinin bir kısmı" olarak niteleyen Lanson (1926), tarih metodu yoluyla araştırmalar yapmış, Batı'da edebiyat tarihinin bir bilim dalı haline gelmesinde büyük katkılar sağlamıştır. Bir edebî eserin; yazarı, yazarın yaşadığı tarihsel dönemi ve eserden önceki edebiyat geleneği ve devrin koşullarıyla ilişkili olarak açıklanması gereğini ortaya koyan Lanson'un yöntemi nedensellik esasına dayanır. Lanson'un yöntemini, onun edebiyat tarihi konusunda görüşlerini paylaşan ve Türk edebiyatına uygulayan, modern edebiyat tarihçiliğine geçişimizde önemli bir kavşak olan M. F. Köprülü'dür.² M. F. Köprülü'ye göre bir edebiyat tarihçisi yazacağı edebiyat tarihine girecek eserlerde şu değerlendirmeleri yapmak zorundadır: Metinleri doğru tespit edip anlamak, eserlerin iç ve dış yapı yönünden incelemek, esere tesiri ve eserin tesirlerini tespit etmek, yazarın eserde yansıttığı fikrî, hissî temayülleri ve ruhî tezahürleri aktarmak; bu noktada gerektiği kadar biyografiden yararlanmak, yazarın ferdî hususiyetlerini tespit etmek, devrin hususiyetiyle ilgili akisleri ortaya çıkarmak, orjinalliklerini tespit etmek, yazarın değeri ve Türk edebiyatındaki yeriyile ilgili hükümleri oluşturmak (Köprülü 1989: 21).

Agâh Sırrı Levend de *Edebiyat Tarihi Dersleri* adlı kitabında "edebiyat tarihçisinin mesaisi" başlığı altında 13 maddelik benzer bir liste oluşturur:

"Edebiyat tarihçisinin mesaisi şöyle hulâsa edilebilir: 1. Edebî metinleri elde etmek; aynı eserin muhtelif nüshalarını karşılaştırarak tashih etmek. 2. Doğruluğuna emin olduğu metni dikkatle okuyup intibalarını tespit etmek; bunları başkalarının intibalarıyla karşılaştırıp kontrol etmek. 3. Müellifin maksadına nüfuz etmek; eserin nasıl ve hangi saikle vücuda geldiğini anlamak. 4. Muasırları tarafından kolayca anlaşılabilmesi için, muharririn ekseriya zarif bir istiare ile ifade edip geçiverdiği fikirleri müphemiyetten kurtarmak; mamafih, metinleri tefsir ve şerh ederken kendiliğinden ilaveler yapmak. 5. Eserdeki şahsî unsurları bulup çıkarmak; muharririn nerede ve ne suretle umumî

1 Bu yaklaşım genel hatlarıyla şu şekildedir: "Batı Avrupa'da ve Amerika'da 19. yüzyılın ortalarında romantik edebiyat teorisine karşı bir tepki başlamış ve Fransa'da Hippolyte Taine *Les philosophes français du XIX siècle (1857)* ve *Histoire de la littérature anglaise* gibi eserlerinde tarihin, sanatın ve edebiyatın tabii ilimlerin metotlarına benzeyen metotlarla incelenmesi gerektiğini ve bütün insan faaliyetlerinin üç önemli sebebe bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar, ırk, çevre ve tarihtir. Sainte Beuve çeşitli yazılarında edebiyatın tarihin ve sosyal kuvvetlerin mahsulü olduğunu iddia etmiştir" (Uysal 1983: 5-9).

2 M. Fuad Köprülü'nün bu konudaki düşüncelerinin yer aldığı ve sıklıkla referans verilen makalesi ilk olarak 1911 yılında yayınlanan "Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl" adlı yazısıdır. Bu hususta bkz. Köprülü, (1989: 5-47).

seviyeden ayrılmış olduğunu ve diğerleri üzerindeki tesirini tetkik etmek; fakat lüzumsuz tahminlerden sakınmak. 6. Sair edebiyatların tesirini göstermek. 7. Metin tetkikatını tevsi ederek, bir muharririn diğer eserlerine ve sonra diğer muharrirlere, en nihayet bütün bir devrin muharrirlerine teşmil etmek; hususî mektuplara, vesikalara, mecmualara ehemmiyet verip toplamak. 8. Bu tetkikat neticesinde, devrin güzellik hakkındaki telâkkilerini, ilmî ve fikrî cereyanları, an'aneleri, itiyatları tetkik etmek. 9. Lisanın seyrini ve tekâmülünü takib etmek, hattâ kelimeleri ve onların delâlet ettikleri mefhumları tesbit etmek. 10. Edebî nevilerin ve herhangi ilmî ve fikrî hareketin menşelerini meydana çıkarmak. 11. Münevver zümrenin yanı başında halk tabakasının da mevcudiyetini ihmal etmiyerek onun zevkini tatmin eden eserleri ve diğer hususî zümre edebiyatlarını da birlikte tetkik etmek. 12. Fikrin, hissin, zevkin tekâmülünü, milletin manevî varlığının asırlar içindeki seyrini göstermek. 13. Devrin dinî, siyasî, içtimaî, iktisadî ve bedîî vaziyetini hulâsa etmek" (Levend 1939: 15-16).

Her iki yazarın işaret ettiği gibi edebiyat tarihi yazımı için oluşturulan bu çerçeve çok yönlü, çok boyutlu olmasının yanı sıra titiz, özenli, derinlikli araştırmalar ve değerlendirmeler gerektirmektedir. Ancak Türk edebiyatı alanında en büyük sorun, M. F. Körülü'nün de işaret ettiği gibi "usûl" sorunudur (1989:25). Bu sorunun günümüz edebiyat tarihi yazımında aşıldığını söylemek mümkün olmamakla birlikte Türk edebiyatı tarihinin tarihine baktığımızda bu konudaki ilk örneklerle ve kimi aşamalara kısaca değinmek gerekir.

İlk baskısı 1921 yılında yapılan ve 1926'da son şeklini almış olan M. F. Köprülü'nün *Türk Edebiyatı Tarihi* bilimsel ve akademik anlamda ilk edebiyat tarihi olarak değerini hâlâ korumaktadır. Türk edebiyatı tarihi yazımında diğer çalışmalardan farklılığıyla dikkat çeken Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 1942'de yayınlanan *Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı* kitabıdır. Türk roman türü üzerine eleştirel bir okumayı içeren Berna Moran'ın *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I, II, III* (1983) modern eleştiri yöntemleriyle oluşturulmuş bir edebiyat tarihidir.

Batı'da 18. yüzyılın³ sonlarına doğru ortaya çıkmaya başlayan edebiyat tarihi çalışmaları, Türk edebiyatında 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır.⁴

3 Thomas Warton, *İngiliz Şiirinin Tarihi (1874-1881)*; François Granet'in 12 ciltlik *Edebi Eserler Üzerine Düşünceler (1736-1740)*; 1772'de İtalyan, 1795'te Alman, 1822'de Rus, 1828'de Fransız, 1841'de Amerikan, 1845'te İspanyol, 1864'de İngiliz edebiyatı tarihleri yayınlandığı görülür. (Escarpit 1980, aktaran Sağlam 2006: 10).

4 Eski/Klasik/Divân edebiyatımızda şairler ve eserleri hakkında kısa bilgiler veren tezkireler kimi araştırmacılara göre edebiyat tarihi olarak kabul edilseler de tam bir görüş birliği söz konusu değildir; dolayısıyla değerlendirme dışı tutulmuştur. 18. yüzyılda Batı edebiyatında bi-

Türk edebiyatında edebiyat tarihlerini kronolojik olarak şöyle gösterebiliriz (Sağlam 2006: 12-19):

Tablo 1: Türk Edebiyatı Tarihi Konusunda Yapılan İlk Çalışmalar:

Ziyâ Paşa	<i>Harâbât</i> (Antoloji)	1874	Eserin "Ahvâl-i Şuarâ-yı Rûm" başlıklı bölümünde divân şairlerini "kudema, evâsıt, evâhîr" başlıkları altında tasnif etmiş; geleneksel tezkirecilik anlayışının dışına çıkmıştır.
Abdülhalim Memduh	<i>Tarih-i Edebiyât-ı Osmâniye</i>	1889	Eser üç bölüm halinde tasnif edilmiş. İlk bölümde edebiyat hakkında genel bilgiler verildikten sonra Türk edebiyatını XV. yüzyıldan itibaren başlatarak XV. - XIX. yüzyıllar arasındaki edebiyat tarihini belli şahsiyetler ve eserleri etrafında iki devre (Akif Paşa' yı yenileşme devrinin başlangıcı sayar) halinde inceler. Ayrıca eser Türk edebiyatında edebiyat tarihi adını taşıyan ilk kitaptır
Şehabeddin Süleyman	<i>Tarih-i Edebiyât-ı Osmâniye</i>	1912	Eserde Türk edebiyatı tarihini üç devreye ayırır. Türk edebiyatını XIII. Yüzyıl başlarından itibaren ele alarak Servet-i Fünûn edebî ekolü sonuna kadar inceler. (Âşık Paşa'dan Akif Paşa'ya birinci devir, Recaizade M. E.'e ikinci, Muallim Naci-İsmail Safa ve Nabizade Nazım "Fetret-i Edebiye" ve Servet-i Fünûn edebî ekolünü de üçüncü devir olarak kabul eder.
Faik Reşad	<i>Tarih-i Edebiyât-ı Osmâniye</i>	1912	Eserde Türk edebiyatının nazım kısmını Âşık Paşa'dan başlatarak bazı tanınmış şairlerin adlarına göre 12 devreye ayırmış fakat seçtiği şairlerin nasıl bir edebî devir vücuda getirdikleri konusunda herhangi bir bilgi vermemiştir.
Ali Ekrem	<i>Tarih-i Edebiyât-ı Osmâniye</i>	1912	Eserde Türk edebiyatı tarihini devirlere ayırmamıştır. Eserin "Edebiyât-ı Kadîmenin İcmâl Tarihîsi" başlıklı girişinde Türk edebiyatının sadece Tanzimat sonrasına yer vereceğini ancak yeri geldikçe eski dönem hakkında da bilgi vereceğini söyler.
M. Fuad Köprülü	<i>Türk Tarih-i Edebiyatı Dersleri</i>	1914	Osmanlıdan önceki ve Osmanlı sınırları dışındaki Türk edebiyatını da edebiyât tarihimizin alanı içine almıştır.

zım edebiyatımızla ilgili kısa bilgiler veren araştırmalar "G.B. Donado'nun *Türk Edebiyatı Üzerine Görüşler*'i (Venedik, 1688) ile Toderinin'nin *Türk Edebiyatı* (Venedik, 1787) adlı eserleri bunlar arasındadır, bu eserler modern anlamda birer edebiyat tarihi olmaktan uzaktır" (Sağlam 2006:11).

Tablo 2: Modern Metotlarla Yazılan Türk Edebiyatı Tarihleri:

M. Fuad Köprülü, Şehabeddin Süleyman	<i>Yeni Osmânî Tarih-i Edebiyatı</i>	1916	-Modern metotla yazılan ilk edebiyat tarihi çalışması. -Eserin "Mukaddime" ve " Medhal" bölümlerinde toplum-edebiyat ilişkisi, eserin ortaya çıkışında sosyolojik, psikolojik, vb. etkenler, edebiyatın diğer güzel sanatlarla ilişkisi, vb. dair ilk defa önemli bilgiler verilmiştir. -Türk edebiyatı tarihi iki büyük devreye ayrılmış: Âşık Paşa'dan Akif Paşa'ya kadar Arap ve Acem edebiyatı etkisi altında gelişen birinci devre; Akif Paşa'dan İtibaren Batı edebiyatından beslenen ve süren ikinci devre. Türk dilleri, kültürü, medeniyetleri; Osmanlıdan önceki Anadolu Türkleri hakkında bilgiler veren eserde, Mevlâna, Sultan Veled ve Yunus Emre'den bahsedilmektedir.
M. Fuad Köprülü	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1921 (1926'da son şeklini alır)	-Bilimsel ve akademik olarak ilk edebiyat tarihidir. Bizdeki edebiyat tarihi anlayışı bu eserle değişmiştir. Türk edebiyatı ve Türk dilini Azerî ve Çağatay sahalarını da kuşatacak şekilde bir bütün olarak ele almak bu eserle başlar. -Türk tarihinde biri İslamiyet'in kabulü, diğeri Batı medeniyetine yöneliş olarak iki dönüm noktası olduğunu düşünür; bu nedenle İslamiyet öncesi, İslamiyet'ten sonra ve Batı medeniyetine yöneliş olmak üzere üç devrede tasarlamış ancak başlangıçtan XV. yüzyıla kadar olan devreyi ele alabilmiştir. -Kendinden sonraki çalışmalara hem metot hem de tasnif olarak büyük ufuklar açmıştır.
İbrahim Necmi	<i>Tarih-i Edebiyât Dersleri</i>	1922	Yazar eserini sosyal hayatın edebiyat üzerindeki etkisini esas alan bir anlayışla hazırlamıştır. Türk edebiyatını iki ayrı devreye ayırmış ve her iki devreyi de yarımşar asırlık periyotlar halinde iki ayrı ciltte incelemiştir.
İsmail Habib	<i>Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi</i>	1924	-Devirlerin tasnifinde Köprülü'yü takip eder ve eserde üçüncü devre olan Batı etkisindeki Türk edebiyatını anlatır. -Kendinden öncekilerden farklı olarak Fransız edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisine yer vermiştir.
İsmail Hikmet	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1925- 1926	Eser dört ciltten oluşmaktadır.

Agâh Sırrı Levend	<i>Edebiyât Tarihi Dersleri</i>	1932	-Türünün Latin harfleriyle yazılmış ilk ürünüdür. -Çeşitli liselerde verdiği ders notlarından oluşturulmuş, ders kitabı olarak hazırlanmış olsa da önemli başvuru kaynaklarından biridir. -Türk dili ve edebiyatı bir bütün olarak ele alınmış ve edebiyat tarihi şair ve yazarlara göre değil edebî türlerin gelişimine göre özetlenmiştir.
Saadettin Nüzhet Ergun	<i>Tanzimat'a Kadar Muhtasar Türk Edebiyatı ve Numuneleri</i>	1931	Türk edebiyatı iki döneme ayrılmış: İslamiyet öncesi ve sonrası. Agâh Sırrı gibi edebî türlerin gelişimine göre eserini tasnif etmiş ve kitapta adı geçen yazar ve şairlerin eserlerinden verdiği örnekler çerçevesinde edebiyat tarihini anlatmıştır.
Mustafa Nihat Özön	<i>Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1934	Tanzimat'tan sonraki edebî süreç edebî türlerin gelişimi esas alınarak örnek metinler etrafında incelenmiştir.
Orhan Rıza	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1934	-Liseler için hazırlanmıştır. - Türklerin İslâmlık'tan önceki kaynaklarından eserin yazıldığı döneme kadar geçen edebî süre incelenmiştir.
Hıfzı Tevfik Gönensay, Nihat Sami Banarlı	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1942	İslâmiyet öncesi Türk hayatıyla birlikte XIII. yüzyıldan Tanzimat'a kadar Anadolu, Çağatay, Azeri edebiyatlarıyla halk edebiyatını yüzyıllık dönemler halinde incelemişlerdir.
Ahmet Hamdi Tanpınar	<i>Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1942	-İki ciltten oluşan eserde edebiyat tarihine giriş kapısı olarak gördüğü Brunetiére'in türlerin gelişmesi, H. Taine' in zaman ve çevre, özellikle de Thibaudet'nin nesiller teorilerinden faydalanmış fakat konuların akışı içinde zaman, mekân, çevre, ırk, kültür, ekol gibi edebiyat tarihini etkileyen diğer faktörleri de dikkate alarak daha önceki metotlara bağlı kalmaksızın özel bir terkip yaratmıştır. -Medeniyet ve edebiyatımızın bugününü hazırlayan düşünce ve hayal değişiminin ne zaman başladığını, nasıl geliştiğini, edebî türlerin gelişimini, 19.yüzyılın önemli şahsiyetlerinin özelliklerini ve bu edebî şahsiyetlerin bugüne uzanan yolu nasıl inşa ve tayin ettiklerini incelemiştir. -Eser, medeniyetle beraber insanımızın ve dolayısıyla da edebiyatımızın değişimini incelemektedir.
Nihal Atsız	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1943	Başlangıçtan Büyük Selçuklu'nun sonuna kadar Türk edebiyatının geçirdiği süreci incelemiştir.

Hıfzı Tevfik Gönensay	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1944	Eserde Tanzimat'tan eserin yazıldığı döneme kadar olan süreç konu edilmiştir.
Nihat Sami Banarlı	<i>Resimli Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1948	İki ciltten oluşan eserde, Türk edebiyatını destan devrinden Tevfik Fikret'e kadar olan şair ve yazarların eserlerinden örneklerle incelemiştir.
Vasfi Mahir Kocatürk	<i>Büyük Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1964	Türk edebiyatını başlangıçtan XIV. yüzyıla kadar özetlemiş ve bu tarihten itibaren halk, divan ve tekke edebiyatını yüzer yıllık dönemler halinde kaleme aldıktan sonra Batılılaşma sürecini 1960'lı yıllara kadar incelemiştir.
Ahmet Kabaklı	<i>Türk Edebiyatı</i>	1965- 1966	Üç ciltten oluşan eser kendinden önce yayımlanan eserlerde kullanılan metotlarla yazılmıştır.
Ağâh Sırrı Levend	<i>Türk Edebiyatı Tarihi</i>	1973	Edebiyat tarihimizin başlıca sorunları, Arap ve Fars edebiyatları üzerinde durulmuş ve edebiyat tarihimizin kaynakları bölümünde Türk edebiyatı tarihinin yerli yabancı bütün kaynakları alt başlıklar halinde verilmiştir.
Kenan Akyüz	<i>Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri</i>	1969	1718'den itibaren Osmanlı toplumundaki siyasî ve sosyal gelişmeleri özetleyen bir girişten sonra edebiyatımızın 1860-1923 yılları arasındaki gelişimini Tanzimat devri edebiyatı, Servet-i Fünûn devri edebiyatı, Servet-i Fünûn dışındaki edebiyat, Fecr-i Âtî devri, millî edebiyat devri başlıkları adı altında şiir, tiyatro, roman ve hikaye, mizah ve hiciv, edebî tenkit türlerini esas alarak incelemiştir.

N. Sağlam, Türk edebiyatı tarihi yazımında tatmin edici bir eserin ortaya çıkamayacağı konusunda alan uzmanları (Ağâh Sırrı Levend, Mehmet Kaplan, Faruk Kadri Timurtaş, Ali Nihat Tarlan, Muhsin Ziya, Ömer Faruk Akın gibi) arasında güçlü bir eğilimin olduğunu belirterek, bu konuda dile getirilen görüşleri özetleyerek altı başlık altında toplar (2006: 19-26). Ana hatlarıyla verilen bu görüşlere bakıldığında sorunlar üç kategoride ele alınabilir:

- Maddi sorunlar: Kaynak metinlere erişimi zorlaştıran birçok engel, araştırmacılar için en temel problemlerden birini oluşturmaktadır: eserlerin ancak belli kütüphanelerde yer alması, kütüphanelerde doğru ve eksiksiz kataloglamanın olmayışı, kullanıma açılmayan arşiv belgeleri, vb.
- Alt yapı oluşturacak çalışmaların eksikliği ve yetersizliği: Bütüncül bakışı oluşturmada ana malzemeyi oluşturacak kurucu çalışmaların (monografi, biyografi, vb.) tamamlanmamış olması ya da bu kategoride yer alan çalışmaların yüzeysel ve bilimsel ciddiyetten uzak olması nedeniyle kapsamlarının yetersiz kalması.

- Metot problemi: Eldeki malzemenin seçiminden işlenmesine, bütüncül bir senteze ulaşmada yaşanan en temel problem metottur. Burada iki sorun iç içe geçmiş görünmektedir. Öncelikle edebiyat tarihinde belli şahsiyetler etrafında oluş(turul)an kanon ve buna bağlı olarak diğer şahsiyetlerin gözden kaçırılması. Diğer ve en önemli problem ise, daha önce de belirtildiği gibi, edebiyat tarihi yazımında metodu belirleyecek eleştiri kuramları ve edebiyat biliminin kavramlarıyla kurulan ilişkinin yetersizliği.

Edebiyat biliminde edebiyat kuramı, edebiyat eleştirisi ve edebiyat tarihi alanlarının edebiyat tarihiyle ilgili bölümü Türkiye’de yeterince ve bütün boyutlarıyla tartışılmadığı için, kabul edilen edebiyat tarihleri bugüne kadar süregelmişlerse de yeterli değildir.

Günümüzde edebiyat tarihi alanında Batı’da da edebiyat tarihlerinin yazımına ilişkin yeni öneriler, yerleşik yargılara karşı fikirler yer almaktadır. Edebiyat tarihi yazımındaki –özellikle roman türüne yönelik– önemli itirazları olan Franco Moretti (2005), edebiyat tarihine Hegelci ilerlemeci yaklaşımın dışında yeni bir kuramsal çerçeve geliştirilmesinin gerekli olduğu düşüncesini ileri sürer ve edebiyat tarihindeki dönüşümlerin evrim kuramı çerçevesinde yorumlanabileceğini söyler. Moretti’nin önerisi roman türünün tarihinin yazımında alternatif yaklaşımların geliştirilmesi gerekliliğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Türk edebiyatı tarihinde ele alınan eserlere yönelik olarak farklı okumalara olanak sağlayan bu tür yeni yaklaşımlar, edebiyat tarihimize “metot/yöntem” konusunda önemli ufuklar açmakta, yerleşik yargıları yerinden eden araştırmaların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.⁵

Bu belirlemeden de anlaşılacağı gibi, edebiyat kuramı, eleştirisi bağlamındaki yeni yaklaşım ve ölçütler temelinde yapılacak edebiyat tarihi araştırmaları çok daha verimli olacak; –örneğin sıklıkla tanık olduğumuz– edebiyatın dönemselleştirilmesinde eksen alınan siyasi değişimlerle etkileşimi yüzeysel değerlendirmelerden kurtulacaktır. Buradaki kasıt, siyasal, toplumsal değişimlerden bağımsız bir edebiyat tarihi değil, aksine edebi eserlere basit bir toplumsal çıktı muamelesi yapılmasına yönelik

5 Bu çerçevede Şeyda Başlı’nın (2010) çalışması anılabilir. Başlı, edebi açıdan neyin “değerli” veya “temsil edici” olduğunun saptanmasıyla ilgili olan kanon inşasının daima kültürel kimlik tanımlarına yönelik politik bir etkinlik olduğunu belirterek (s. 10), Cumhuriyet sonrası eleştirilerde Osmanlı romanlarının ‘aşırı Batılılaşmış züppe tipi’ni merkeze alarak yorumlamasının, yapıtların Osmanlı Batılılaşmasının ‘hata’larını gösteren alegoriler biçiminde okunmasıyla sonuçlandığına (s. 189) dikkat çeker. Osmanlı romanları bağlamında özcü bir yaklaşımla tanımlanan Doğu ile Batı karşıtlığı yerine, edebi kültürlerin etkileşiminden söz edilmesini önererek farklı edebi geleneklerin her birinin uğradığı dönüşüm sonucunda ulaşılan yeni bir anlatı yapısının varlığını (s. 51) ortaya koymaya çalışır.

itirazdır. Tarihsel dönemler değiştiğçe kurumların ağırlığı, işlevi ve toplumsal yapıdaki konumları değişir. Moretti (2005: 31) tarihsel kurumların gelişim ritimlerinin aynı olmadığını hatırlatarak edebiyat dışı bir olgunun edebiyat tarihine dâhil edilmesinde temkinli davranılması gerektiğine dikkat çeker.

Çocuk Edebiyatı Tarihi Yazımında Karşılaşılan Sorunlar

Öncelikle, Türk edebiyatı tarihi yazımına ilişkin buraya kadar bahsedilen sorunların, kaçınılmaz olarak Türk çocuk edebiyatı tarihi yazımına da yansdığıını belirtmek gerekir. Sadece Türk çocuk edebiyatı değil, genel anlamda çocuk edebiyatının sınırlarını, içeriğini ve niteliklerini belirlemede sorun yaşanmaktadır. Çocuk edebiyatı “çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar” (Oğuzkan 1983:12). “Çocuk edebiyatı; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerdir” (Yalçın&Aytaş 2002:5). “Çocuk edebiyatı, iki yaştan başlayarak ergenlik dönemine kadar geçen süreçte çocukların hayat tecrübeleri, ilgi, ihtiyaç, gelişim ve algılama düzeylerine uygun olan bütün nitelikli (estetik ve edebî) metinleri kapsar (Sınar 2006:175). “Gelişme çağındaki çocukların duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denir” (Şimşek 2006:543). “Çocuk edebiyatı erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever 2007:9)”. Alan uzmanlarının “çocuk edebiyatı” tanımına bakıldığında, çocuk edebiyatının pedagoji, psikoloji ve edebiyat biliminin birikimleriyle disiplinlerarası, daha doğrusu disiplinlerüstü bir bakış açısına ihtiyaç duyduğu açıktır. Bu çok yönlü içerikle, çocuk edebiyatının ölçütlerini oluşturmak ve çocuk edebiyatı tarihi içinde değerlendirecek eserleri belirlemek büyük bir zorluk taşımaktadır.

Ayrıca çocuk edebiyatının, “çocuk ve gençlik edebiyatı” olarak genişletilmiş bir başlıkla son yıllarda araştırmalara konu olması “genç” tanımlamasına ilişkin farklılıkları da alana taşımaktadır. Bugün gençlik edebiyatı kavramının tam olarak yerleştiği Almanya’da bile kavram üzerine tartışmalar sürmektedir (Özyer 1994, aktaran Doğan 2010:112).⁶

6 “Özyer’e göre gençlik edebiyatı kavramının tam olarak yerleştiği ülke Almanya’dır ve kavram üzerine tartışmalar hala devam etmektedir. “Örneğin Dahvendorf gibi birçok araştırmacılar gençlik edebiyatının gençlik çağında okunanların tümü diye adlandırırken, bazı araştırmacılar gençlik edebiyatını, belirli ve sınırlı okuma imkanı olan durumdan kurtarıp değişik açıklama-

Edebiyat bilimi ve sanatı, çocuk edebiyatında son derece sınırlandırılmış bir amaç ve işlevle tanımlanır: “Çocuklara yaşam ve insan gerçeğine ilişkin sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış ipuçları sunmak, anadilinin kullanım olanaklarını sezdirmek ve onları yazılı kültürle sağlıklı ve sürekli iletişim kurabilen bireyler kılabilmek, çocuk edebiyatının temel amacı olmalıdır” (Sever 2007:190). Yine çocuk edebiyatın en temel işlevlerinden biri olarak çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırması olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede açıkça görüldüğü üzere pedagojik bakış açısının çocuk edebiyatında öncelikli olduğu, ve edebiyatın en temel varoluş gerçeğiyle örtüşmediği görülmektedir. Eğitim bilimciler tarafından pragmatik bir işlevle ve eğitsel bakış açısıyla tanımlanan çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimleri için bir araç olarak ele alınmaktadır.

Türkiye’de çocuk edebiyatının tanımı ve anlamı konusunda henüz bir sonuca varıldığı da söylenemez. 1970’lerden sonra yapılan tartışmalarla gündeme gelen çocuk edebiyatı ayrımı, edebî şahsiyetler ve bilim adamları tarafından değerlendirilmiştir: Ziya Gökalp çocuklar için ayrı bir edebiyata lüzum görmez (1924, aktaran Gökşen 1972:7). İ. H. Baltacıoğlu da “Çocuklar için özel bir edebiyat olamaz. Özel besin, özel hava, özel dil olmayacağı gibi. Çocuk da bir insandır ve adam olmaya adaydır. Çocuğun alacağı, yiyeceği, ve seveceği büyük adamlarınkinin aynı olacaktır” der. (1933, aktaran Gökşen 1972:7). Bu ayrıma ilk karşı çıkanlardan biri de Nurullah Ataç’tır. Ataç, çocuklar için yazılan kitapların büyükler için yazılanlardan ayrı olması gerektiğine inananlardan olmadığını ve onlara okutulacak kitapların büyükler için yazılanlar arasından seçilmesini önermektedir. Yaşar Kemal de bu konuda Çehov’un, büyükler için, çocuklar için ayrı ayrı ilaçlar var mı? Çocuklar için ancak dozlar değişir, sözünü hatırlatarak ayrı bir edebiyat biçiminin varlığını kabul etmese de çocuklar için yazmanın farklı olduğunu belirtir. Erdal Öz, bu konuda ayırım yapılarak çocuk ve yetişkin edebiyatının karşı karşıya getirilmesine karşı çıkar; Cemal Süreya bu konudaki düşüncelerini şöyle ortaya koyar: “Çocuk henüz ekmek diyemiyor da, epe diyorsa, biz ona kalkıp epe diye söz etmeyelim ekmekten. O zaman ‘epe’den ekmeğe geçişin süreci uzar, ya da biz uzamasını istiyoruz demektir. Çocuk edebiyatı budur.”

---

larda bulunmuşlardır. Örneğin Hermut Melzer gençlik edebiyatının üç olasılık içerdiğini söyler. Şöyle ki: 1. Gençler için yazılan edebiyat, 2. Gençler tarafından yazılan edebiyat, 3. Hem gençler, hem de yetişkinler tarafından okunan bazı eserlerin tümü. İsveçli edebiyat bilimcisi G. Klinberg’e göre gençlik edebiyatı kavramı beş olasılık içermektedir: 1. Öncelikle ve özellikle gençliğin zevk aldığı konuları kapsayan eserlerin tümü, 2. Salt gençlik için yazılan edebiyat, 3. Gençler tarafından yazılan edebiyat, 4. Gençler tarafından, yetişkinlerin edebiyatından seçilen metinlerin oluşturduğu edebiyat, 5. Genç kuşağın beğeniyle okuduğu çeşitli metinleri içeren edebiyat türü” (Doğan 2010:112).

Çocuk edebiyatı ayırımına Fakir Baykurt, Ülkü Tamer, Ayla Kutlu katılırken Yalvaç Ural çocuk edebiyatının pedagojik zorunluluklar içerdiğini söyleyerek yetişkin edebiyatında yazma özgürlüğünün geniş olduğunu belirtir (aktaran Şirin 2007: 54).

Çocuk edebiyatı kavramının tartışmalı boyutu ve kavramın içeriğindeki güçlü pedagojik vurgu, Türk edebiyatı tarihi yazımına ilişkin hâlihazırdaki problemlerin çocuk edebiyatı tarihi yazımına katlanarak yansımaya neden olmaktadır.

Edebiyat tarihinin içeriğinden yola çıkarak çocuk edebiyatı tarihi yazımı konusundaki problemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Edebiyat tarihi edebiyat bilimi alanında yer alan diğer iki alanla (kuram ve eleştiri) karşılaştırıldığında “millî” bir özellik taşır. Lanson’un edebiyat tarihi yaklaşımında yer aldığı gibi Köprülü (1989:4) de edebiyat tarihini “Bir milletin geçmişteki fikrî ve hissî hayatını göstermek itibariyle medeniyet tarihinin, yani bir milletin umumî tarihinin parçalarındandır” şeklinde tanımlar. Faruk K. Timurtaş’ın edebiyat tarihi tanımı da benzerdir: “bir milletin edebiyatının asırlar boyunca gösterdiği tekâmülü tam olarak inceleyen, edebî oluş ve cereyanları bir bütün olarak ele alıp onların siyasî, içtimai, ruhî ve fikrî muhit ve şartlarla ilgi ve münasebetini tayin ederek ve estetik değerini belirterek açıklayan bir bilim dalı” (1963, aktaran Sağlam 2006:9).

Millî unsurun temel kurucusu olan dil odağından bakıldığında;

1. “Türk Çocuk Edebiyatı” tanımlaması sorunlu bir içerik taşır. En genel yaklaşımla tarih boyunca iki koldan ilerleyen Türk dilinin Oğuz [Azeri, Türkmen, Anadolu, Kıbrıs, Balkan, vb] ve Kıpçak [Kırım, Kazak, Karakalpak, Özbek, Uygur, vb.] sahası içinde üretilen eserleri kapsamaması beklenen Türk çocuk edebiyatı eserleri, bu sürece kadar çocuk edebiyatı tarihimizi ele alan çalışmalarda Türkiye Türkçesiyle sınırlı kalmıştır. Agâh Sırrı Levend edebiyat tarihi yazımında tam da bu konuda izlenmesi gereken yöntemi şöyle işaret eder:

“TAHRİR LEHÇELERİ: [...] Türk lisanı, ta menşelerden itibaren, tarihî, coğrafi muhite göre birbirinden az çok farklarla ayrılan birtakım lehçeler vücutte getirmiştir. Türk edebiyatının tarihini yazacak müverrih, bütün bu lehçeleri, kendi hususiyetlerine göre ayıracak, mazideki seyrini ve tekâmülünü takip edecek, birbirine olan müteakıl tesirlerini tetkik edecektir” (Levend 1939:14-15).

Dolayısıyla yalnızca Türkiye Türkçesine ait malzemeleri değerlendirmekten ve diğer Türk lehçelerini dışarıda bırakmaktan doğan eksiklik söz konusudur. Örneğin, bugün edebiyatımızda yaygın olarak bilinen Nasreddin Hoca, Köroğlu veya Karacaoğlan gibi şahsiyetlerin Türk lehçelerindeki biçimleniş çocuk edebiyatı tarihimizde yer almamaktadır.

2. Öte yandan Türklerin yaşadığı coğrafyanın genişliği ve kültürlenme farklılığı eserleri de farklılaştırmaktadır. Örneğin Kırgız edebiyatında, kaynakları 12. yüzyıla kadar dayandırılan “Manas” destanı, bugünkü Kırgız sosyal hayatında ve edebiyatında yer alırken, Türk edebiyatının diğer sahalarında ve Anadolu Türk edebiyatında böyle bir sızma gözlenmemektedir. Anadolu coğrafyasında Beydeba’dan ziyade La Fontaine, Keloğlan’dan ziyade Hansel ve Gratel tanınmaktadır. Bunda şüphesiz, Tanzimat dönemine kadar Osmanlıda söz konusu olmayan çocuk edebiyatının Batılılaşma etkisiyle gündeme gelmiş olması ve kültürel anlamda yenileşmede ortaya çıkan bu boşluğu çevirilerle giderme ihtiyacının rolü büyüktür. Tanzimat’la başlayan yenileşme çabası içinde çeviri edebiyatı önemli yer tutar ve şekillendirici işlev görür. Türkçeye yapılan ilk çeviriler⁷ içinde dünya klasikleri olarak kabul edilen ve çocuk okurlar tarafından oldukça benimsenmiş olan eserler dikkat çekicidir. Bu tercih günümüzde de hem eğitim, hem medya tarafından desteklenerek kültürel politikaların yol hattını da işaret etmektedir.
3. Türk edebiyatı, “çocuk merkezli” bir edebi geleneğe sahip değildir; Türkler çocuğa değer verir ve onun yetişmesini önemser ancak çocuk bu değerden beslenmez. Çocuğa verilen değer inanca yaslanır. Türk edebiyatının en köklü anlatılarından *Dede Korkut*’ta bu inanç Bayındır Han’ın ağızından açıkça dile getirilir:

“Gine toy idüb attan aygır deveden buğra koyundan koç kırdurmuş idi. Bir yire ağ otağ bir yire kızıl otağ bir yire kara otağ kurdurmuş idi. Kimün ki oğlı kızı yok, kara otağa kondurun, kara kiçe altına döşen, karakoyun yahnisinden önine getirün yir ise yisün yimes ise tursun gitsün dimiş idi. Oğlu olan ak otağa, kızı olan kızıl otağa kondurun, oğlu kızı olmayanı Allah Teala kargayıpdur biz dahi kargaruz” (Ergin 2004: 78).

Boğaç Han, cömertlik ve yiğitlik göstermesi konusunda eğitilir ve ancak bir marifet gösterdiğinde ad alır (Ergin 2004); çocuklar sadece çocuk olmaktan kaynaklanan bir değere sahip değildir.

---

7 Yusuf Kâmil Paşa’nın Fenelon’dan yaptığı *Telemak* (1861) ilk çeviri olarak kabul edilir. Devamında Daniel Defoe’nun *Robinson Cruseou* Ahmet Lütfi tarafından *Hikaye-i Robinson* (1864); Jonathan Swift’in *Gulliver* romanı Mahmud Nedim tarafından *Gulliver Nam Müellifin Seyahatnamesi* (1872); Jules Verne’in *Gizli Ada* (1869), *Seksen Günde Devrialem* (1889), *İki Sene Mektep Tatili* (1891) Ahmet İhsan Tokgöz çevirisiyle; *Merkezi Arza Seyahat* (1885), *Beş Hafta Balon ile Seyahat* (1888) Mehmet Emin çevirisiyle yayınlanmıştır. Ayrıca bu dönemde Şinasi, Recaizade M. E. ve Ahmet Mithat Efendi’nin La Fontaine ve diğer şair, yazarlardan şiir ve düzyazı şeklinde çevirdikleri fabl türünde kısa hikâye ve uyarlamalar vardır.

Sözlü geleneğimiz içinde çocuk merkezli olarak işaret edilen “ninni”ler bile doğrudan çocuğa hitap etmez. Ninnilerin çocuklar üzerindeki yatıştırıcı etkileri ve anadilleriyle ilgili ilk ses edinmeleri bakımından önemliyse de, çocuk, ninninin semantik içeriğiyle bağlantı kur(a)maz. Dolayısıyla burada bir edebiyattan ziyade bir iletişim işlevinden bahsetmek olanaklıdır. Keza çoğu ninninin semantik içeriğine bakıldığında, anne için bir iç dökme, bir mahremiyet alanı olduğu düşünülmektedir.⁸ Sözelimi Anadolu’dan derlenen aşağıdaki ninni örneklerinde bu durum bariz olarak görülmektedir:

“Ninni eder ben yanarım,   “Evve derim birim birim,
Gözlerimden kan ağlarım,   Dert yürekte dürüm dürüm,
Babası gitti elimden,   Yavrum derdim sana derim,

Yavrumla gönül eğlerim!” (Çelebioğlu 1982: 314) Ninni yavrum
ninni!”(Çelebioğlu 1982: 302)

Aynı durum Özbek ninni örneğinde
“Olmali boqqa kirib, alla,
[Elma bahçesine girdim, ninni]
Şaftolida sindi golim, alla.
[Şeftaliyi istedim, ninni]
Yahşini izlab yurib, alla,
[İyisini arayıp durup-ararken-]
Yomon bilan otdi umrim, alla-ya alla.
[Kötüyle geçti hayatım, ninni]” (Safarov 1999: 77)

Keza Türkmen ninni örneğinde de vardır:

“Hüvdi diydim, hüvdi yandı,
Ömrüm beyhude yandı,
Menin çeken ahımdan,
Balıklar suvda yandı” (Kılıç 2007: 278)

Osmanlı dönemi edebiyatında terbiye edilmesi bağlamında son derece sınırlı bir şekilde edebiyata konu olan çocuk, Tanzimat döneminde de benzer yaklaşımla ele alınır; ancak bu dönemde, Batı düşüncesinin etkisiyle çocuklara yönelik kitapların gerekliliğiyle, edebiyatı eğitimin aracı olarak gören Tanzimatçılar çocuğa eğilmeye başlarlar. Çünkü “Osmanlı döneminde [de] çocuklar için yazılmış ve eğitim-öğretim için kaynak ve araç olmuş kitaplar dışında, çocuk edebiyatı şemsiyesi altında toplanacak herhangi bir eser yoktur” (Koz 1993, aktaran Şirin 2007: 50).

8 Bu görüşler Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Emine Kırca tarafından çalışılan “Türk Dünyası Ninnilerinde Anlam Arka Planı” başlıklı doktora tezinin danışmanlığını yürüten Doç. Dr. Metin Özarslan ile yapılan görüşmeden alınmıştır.

4. Edebiyat tarihi konusundaki görüşlerin hemen hepsi edebiyat tarihinin, “tahliller mahsulü bir terkib eser olma[sı]” (Köprülü 1989: 22), belirtilen pek çok “içtimaî, ruhî ve fikrî muhit ve şartlarla ilgi ve münasebetini tayin et[mesi]” (Timurtaş 1963), “edebî eseri doğuran psikolojik ve sosyolojik amilleri” (Okay 2005: 206) içermesi düşüncesinde birleşirler. Bu bağlamda, edebiyat tarihi içinde çocuk edebiyatı tarihi yazmak en problemlî alandır. Sosyal tarihimiz içinde en az bilinen alan olması ve çocukluğa ilişkin kültürel tarihimize ilişkin bilgilerin çok genel, sınırlı nitelik taşımasıdır. Çocuk edebiyatı tarihi yazımında, çok yönlü ilişkileri ele alarak bir “terkip” yapılmak istendiğinde katkı sağlayacak diğer disiplinlerdeki eksikliklerin de giderilmesi gerekmektedir. Bu konuda Türkiye’deki çalışmalar oldukça yenidir. En kapsamlı çalışma olması nedeniyle Bekir Onur’un *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi: Çocukluğun Sosyo-Kültürel Tarihine Giriş* (2005) kitabı anılabilir.⁹
5. Edebiyatımızda yer alan eserlerin hangisinin çocuk edebiyatı alanına dâhil edileceği tartışmalıdır. Pek çok yazar çocuğa yönelmek amacıyla eser üretmemekle beraber, çocuk okurlar tarafından benimsenmiş ya da araştırmacılar tarafından bu alana dâhil edilmiştir. Batı edebiyatında da Türk edebiyatında da çocukların ilgisine mazhar olan pek çok eserin onlar için yazılmadığı bilinmektedir. Türkiye’de, 2003’ten itibaren Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile yardımcı ders kitapları uygulaması, yerini zorunlu kitap uygulaması listesine bırakmıştır. Bu listelerde ilköğretim okulları için belirlenen okuma kitapları pek çok alan uzmanı tarafından da ağır eleştiriye uğramıştır. Dolayısıyla hangi yazarın/şairin ya da eserin temsil edici olduğu tartışmalı bir alandır. Bu listede yer alan çoğu eser, genel edebiyat içinde de yer alan eserlerdir. Örneğin, *Uluç Reis* (Halikarnas Balıkcısı), *Miskinler Tekkesi* (Reşat Nuri G.), *Gulyabani* (H. R. Gürpınar).
6. Çocuk edebiyatı tarihi, önemli ve kapsamlı Türk edebiyatı tarihleri içinde yer almamaktadır.¹⁰ Çocuk edebiyatıyla ilgili alana son yıllarda yazılan kapsamlı edebiyat tarihlerinde rastlanmaktadır. Örneğin: her ikisi de 2006’da yayınlanan *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*’nde (*Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Araştırmaları* başlığıyla) ve *Türk Edebiyatı Tarihi*’nde (*Çocuk Edebiyatı* başlığıyla) çalışmaları verilebilir.¹¹

9 1994’te Bekir Onur tarafından kitaplaştırılan “Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu 23- 24 Nisan 1993” ve yine Bekir Onur’un *Türk Modernleşmesinde Çocuk* (2009) adlı kitabı anılabilir.

10 Alfabetik düzenlemeye dayalı genel ansiklopedilerde çocuk edebiyatı maddesi altında çocuk edebiyatı tarihine kısaca değinilmiştir. Örneğin: Ağâh Sırrı Levend, (1964), *Türk Ansiklopedisi*, Cilt XII, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 98-100; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler, İsimler, Eserler, Terimler* (1977), İstanbul: Dergah Yayınları, s. 154-160.

11 Edebiyat tarihlerinde çocuk edebiyatı bölümünün Batı’daki durumunu Cemil Meriç şöyle ak-

7. Türkiye’de üniversitelerde bugüne değin “çocuk edebiyatı anabilim dalı” kurulmamıştır. Alanda yer alan eserlerin, bilgilerin ve araştırmaların bilimsel kurumsallaşmayla çok daha yetkin düzeye geleceği şüphesizdir. Bu kurumsallaşmanın, alana özgü kurulacak enstitü, kütüphane ve vakıflarla da desteklenmesi gerekir.

Çocuk edebiyatı konusunda yapılan akademik çalışmaların geçmişine bakıldığında, lisans düzeyinde yapılan çalışmaların 50’li yıllara dayandığı ve çoğunun kütüphanecilik bölümünde yapılan çalışmalar¹² olduğu görülür:

Bu çalışmaları takiben bibliyografyalarda 1980’lere kadar alanla ilgili çalışmalara ulaşılamamıştır. Yine bu bibliyografya sayesinde, 1980 sonrası yapılan çalışma¹³ olarak ulaşılan künye:“ Sayın, Emine. Çocuk Edebiyatı, İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Lisans Tezi, 1982”dir. Bu belirlemelerden hareketle 1950’den önce akademilerde çocuk edebiyatı alanında çalışmaların yer almadığı ve uzun bir süre çocuk edebiyatı çalışmalarının “Kütüphanecilik, Basım ve Yayın, Çocuk Gelişimi, Ev Ekonomisi, Güzel Sanatlar, Resim, Resim Öğretmenliği” alanları altında değerlendirildiği görülmektedir.

8. Çocuk edebiyatı altında yer alan ürünler, yetişkin ya da genel edebiyat altında yer alan ürünlere göre daha fazla ve farklı bir çeşitlilik göstermektedir. Edebiyat bilimi açısından tür tanımına girmeyen; ancak çocuk edebiyatı altında eğlenme ve eğitme amacına bağlı olarak ortaya çıkan bu çeşitliliği (örneğin, çocuk oyunları veya eserlerin görsel düzeni konusunda alana özgü duyarlılıklar) edebiyat kuramı ve eleştirisi açısından değerlendirmek olası değildir.
9. Türkiye’de çocuk edebiyatı öğretimi oldukça zayıftır. Bu durum alana yönecek araştırmacıları yeterli donanıma kavuşmasını, alanındaki sorunlarını fark etmesini engellemekte ve yapılan araştırmaların ciddiyetini ve titizliğini etkilemektedir. Lisans eğitiminde okutulan Çocuk edebiyatı dersleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

tırır: “Batının edebiyat tarihlerinde, çocuk edebiyatı diye bir bölüm yok. 1958’de yayımlanan son büyük edebiyat ansiklopedisinin üçüncü cildi Fransa’ya ayrılmış. Eserin sonunda ‘marjinal edebiyatlar’ bölümü içinde çocuk edebiyatı da yer almış” (Meriç 1987:7).

12 Bu çalışmalar şunlardır: (Memişoğlu 1955), (Tanık 1958), (Norman 1959), (Kurdoğlu 1962), (Baran, 1963). Geniş bilgi için bkz. (Gürel-Şimşek 2005).

13 1980 sonrası yapılan diğer akademik çalışmalara örnek olarak şunları sayılabilir: (Gültekin 1987), (Gönen 1988), (Baral 1989), (Erdoğan1989), (Karnal 1989), (Öncül 1989)

Tablo 3: 2006-2007 Eğitim Fakülteleri Lisans Programlarındaki Çocuk Edebiyatı Derslerinin Durumu

Programın Adı	Dersin Adı	Okutulduğu Yarıyıl	Haftalık Teorik, Uygulama Ders Saati ve Dersin Kredisi		
			Teorik	Uygulama	Kredi
Okul Öncesi Öğretmenliği	Çocuk Edebiyatı	IV	3	0	3
			2	0	2
Sınıf Öğretmenliği	Çocuk Edebiyatı	IV	2	0	2
Türkçe Öğretmenliği	Çocuk Edebiyatı	V	2	0	2

10. Türk çocuk edebiyatı tarihi yazımında en temel ve belirleyici sorun çocuk edebiyatı eleştirisinin yokluğudur. Edebiyat teorisinden ve eleştirisinden yeterince beslenmeyen çocuk edebiyatı, nitelikli ve kapsamlı bir çocuk edebiyatı tarihi yazılmasının önündeki en büyük engeldir. Çocuk edebiyatı eleştiri geleneğinin oluşmamasını M. Ruhi Şirin şu nedenlere bağlar: Çocuk edebiyatının küçümsemesi ve çocuk edebiyatı ortamının kültürel düzey düşüklüğü; farklı çocuk anlayışı çevrelerinin nesnel olmayan ideolojik yaklaşımlar içeren eleştiriler, eleştiri disiplininin yoksun yazarların yarattığı kafa karışıklığı, çocuk edebiyatının üniversitelerde araştırma ve inceleme konusu yapılmasının gecikmesi ve, çocuk ve çocuk edebiyatı entelektüel geleneğinin olmayışı (2007:81), çocuk edebiyatı öğretiminin yetersizliği, örgün eğitimde çocuk edebiyatından yararlanma geleneğinin olmaması (2007a: 83), yüzyıllık dönemde, modern Türk çocuk edebiyatını eleştiri bağlamında değerlendiren araştırmalarının olmaması; çocuk edebiyatımızın psikolojik, pedagojik, estetik, sosyolojik ve ideolojik-toplumsal vb. eleştiri teori ve yöntemlerinin konusu olacak şekilde çok alanlı yaklaşımla değerlendirmekten de henüz çok uzak olunması (2007a: 86-87).

M. Ruhi Şirin'in ortaya koyduğu tespitlerin aynı anda birkaçını, *Çocuk Edebiyatında Türler* (2009) adlı kitapta kolaylıkla görebiliriz. "Hikâye Türleri" (s. 110) alt başlığında, modern hikâyede yer alan iki farklı tarz (Maupassant ve Çehov) bir çizelgeyle karşılaştırılmaktadır:

Maupassant Tarzı Hikaye	Çehov Tarzı Hikaye
Serim, düğüm, çözüm bölümü var.	Serim, düğüm, çözüm bölümü yok.
Hayat tabii değildir.	Hayat olabildiğince tabiidir.
Gücünü olaylardan alır.	Gücünü durumlardan alır.
Sosyal muhteva güçlüdür.	Sosyal muhteva gündeliktir.
Kahramanlar özenle seçilir.	Kahramanlar özenle seçilmez.
Karamsar bir atmosfer vardır.	Mizahi bir atmosfer vardır.
Mekan-insan ilişkisi güçlüdür.	Mekan üzerinde çok durulmaz.
Anlatım teferruatlıdır.	Anlatım daraltılmış, sadeleştirilmiştir.
Okutma amaçlandırmıştır.	Sezdirmeye amaçlanmıştır.

Burada kullanılan neredeyse her “terminoloji” edebiyat bilimi açısından açıklanmaya muhtaçtır. *Hayatın tabii değil*’dir den, anlatım *daraltılmış, sadeleştirilmiş*’ ifadesine (bu iki sözcük yakın anlamlı kullanılmış, bir de böylesi bir semantik hata var) kadar; *karamsar* (gerilim?) ve *mizahi* (*ironi*?) atmosfere.¹⁴ Yine bu tablolaştırma “mekan”, “kişi”ler ve olaylar/durumlar üzerine belirlemeler yer almakla birlikte anlatı türü metinlerin dört temel ögesi olan “zaman” konusunda değerlendirme yapılmayıp dikkat çekicidir. Bu karşılaştırma içinde belki de en önemli ve rahatsız edici tanımlama “kahramanlar özenle seçilir/seçilmez” ifadesidir. Edebiyat bilimi açısından terminolojik karşılığı olmayan bu ifade; varlığını ilk hissettirmeye başladığı dönemden itibaren “hafifsenme” endişesini taşıyan çocuk edebiyatı alanına karşı büyük bir haksızlıktır. Dolaşıma giren, hepsi akademisyenlerden oluşan yazar kadrolarının bu konuda göstereceği özen şüphesiz ki çok önemlidir.

Çoğu üniversitelerde ders kitabı olmaya namzet bu yayınlar, kuramsal ve eleştirel bakışı yeterince içermediği için bire bir çocuklarla karşılaşacak, onları edebiyatta yönlendirecek aday eğitimcileri de yanıltmaktadır.

11. Bugünkü edebiyat eleştirisinin alandan uzak durması ve daha çok eğitimcilerin bu alana yoğunlaşması, çocuk edebiyatı eleştirisinde pedagojik/eğitsel ölçütlere göre belirlenmesine neden olmaktadır. Bu zamana kadar çocuk edebiyatı eleştirisi altında yapılan çalışmalar ise üç başlık altında değerlendirilebilir: “Yazar-okur eksenli ve çoğunluğu ticari amaçlı kitap tanıtım yazıları, bir. Genellemeci tutumla yazılan çocuk edebiyatı yazıları, iki. Akademik düzlemde yapılan sınırlı ve karşılaştırmalı teorik çalışmalar, üç” (Şirin 2007a: 86-87).

14 Durum hikâyelerinde kullanılan bir diğer alt başlık “atmosfer” hikâyeleridir. Dolayısıyla burada kavramların yanlış kullanılması bir tarafa terminoloji konusunda büyük eksiklik göze çarpmaktadır.

12. Edebiyat tarihi yazımında en önemli unsurlardan biri edebiyatın gelişim evrelerini ve eğilimlerini içeren dönemselleştirme sorunudur. Türk çocuk edebiyatının gelişim evreleri ve eğilimlerini değerlendirmede yeterli kapsamda araştırmalar yer almamaktadır. Bu konuya değinen pek çok eserde çok sınırlı verilen çocuk edebiyatımıza ilişkin bilgiler kimi eserlerde başlık olarak hiç açılmamaktadır. Çocuk edebiyatımızı dönemselleştirmede görülen genel eğilim ise “Cumhuriyet öncesi ve sonrası” olarak ortaya çıkmaktadır.

Alanın, üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmak üzere ele alındığı kimi ilk çalışmalarda (Enver Naci Gökşen 1972, Ferhan Oğuzkan 1977) Türk çocuk edebiyatı tarihi türlerin altında yer alan yazar/şair ve eser adları ve kimi örnekler aracılığıyla yer bulmaktadır. Enver Naci Gökşen “Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı” bölümü altında “dünya çocuk edebiyatının başlangıcı”na değindikten sonra “çocuk edebiyatımızın başlangıcı” alt başlığında 1,5 sayfalık bilgi vermektedir.¹⁵

“Çocuk Edebiyatı Tarihi”nin özellikle 2000’li yıllarda yayını artan çocuk edebiyatı kitaplarında genel olarak başlık olarak açıldığı görülmektedir:

Alemdar Yalçın ve Gıyasettin Aytaş (2002), “Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi” başlığı altında yaklaşık 4 sayfalık bir bölüm ayırmışlardır. Yazarlar, çocuk edebiyatı tarihi içeren bu bölümü başlıklandırarak ayırmamış, paragraf girintisiyle gelişimleri işaret etmişlerdir. Gökşen’in kitabında da yer alan başlangıç bilgilerinden sonra Tanzimat döneminde yapılan çeviri ve kimi örnekler verilmiş; milli edebiyat dönemi; Cumhuriyet’in kuruluşu sonrası ve harf inkılâbı gelişmelerinin ekseninde ele alınmış bundan sonraki tarihsel seyir 10’lu yıllarla (1940, 1950, 1960, 1970), birkaç paragrafla aktarılmıştır. Yalçın ve Aytaş’ın kitaplarında türler altında edebiyat tarihi bilgileri yer almamaktadır.

Hıfzı Toz (2007) “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı” adlı 10 sayfalık bölümde, “Cumhuriyet öncesi Türk çocuk edebiyatı”, “Cumhuriyet sonrası Türk çocuk edebiyatı” adıyla dönemselleştirmiş; Cumhuriyet sonrasını 10’lu yıllarla 1990’lara kadar getirmiştir. Ortak yazarlı bu kitapta, türler altında da edebiyat tarihi konusunda bilgiler yer almaktadır.

15 Bu bilgiler yazılı Türk çocuk edebiyatı öncesinde sözlü kültürde yer alan kimi türleri ve örneklerine (tekerleme, masal, efsane, bilmece, destan, Nasreddin Hoca fıkraları, Köroğlu, Dede Korkut Hikayeleri, Battal Gazi) sadece değinilmektedir. Klasik edebiyatta yer alan Nâbî’nin *Hayriye*’si (1701); Sümbülzâde Vehbî’nin *Lütfiye*’si (1791); Kayserili Dr. Rüştü tarafından yazılan ve ilk Türk alfabesi olarak kabul edilen *Nuhbetül-İtfal* (1852) ve 1869’da çıkan ilk çocuk dergisi *Mümeyyiz*’in adı geçmektedir.

Beş yazarlı ve iki editörlü Çocuk Edebiyatı (2007)'ında ise böyle bir başlık hiç açılmamış; ele alınan türlerin altında edebiyat tarihine ilişkin bilgiler verilmemiştir.

Tacettin Şimşek (2005), Türkiye'de çocuk edebiyatını; Klasik dönem, Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet olarak incelemiş, bu incelemeye 10 sayfalık bir bölüm ayırmıştır. Cumhuriyet dönemini 2000'li yıllara getiren Şimşek, hem dönemselleştirmede hem de yazar ve eser örneğiyle diğer kitaplara göre zengin bir içerik sunmaktadır. Ayrıca yazar, türler altında da edebiyat tarihini örnek metinlerle vermektedir.

Alev Sınar Çılgın (2007), "Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişmesi" bölümü altında yüzyıllara bölerek ve yüzyılların isimleriyle (18.yüzyıl, 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl) başlıklandırarak anlatmasına karşılık, "Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Gelişmesi" (55-73) adlı bölümde hiçbir ara başlık kullanmamış; dönemleştirmeler diğer eserlerde de görüldüğü gibi (Tanzimat, II. Meşrutiyet, Milli edebiyat, Cumhuriyet ve sonrası) olarak paragraf girintileriyle sunmuştur.

Çocuk edebiyatı tarihi konusunda en detaylı ve kapsamlı öneri, Mustafa Ruhi Şirin'den gelir:

"Geleneksel çocukluğun modernleşme eğilimlerini, Meşrutiyet ve Tanzimat dönemleri ile, başlı başına çocuk modernleşmesi sayılan Cumhuriyet dönemi içinde ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. [...] Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatı üç farklı evreden oluşur: Bir, 1970'lere kadar [...] didaktik anlayışın egemenliğini sürdürdüğü eğitim ağırlıklı çocuk edebiyatı evresi. [...] İki, 1970'ten 1980'lerin ortalarına kadar süren, değişen dünya görüşü savunucularının güdümlü, ideolojik, kurtarıcı ve sosyal içerikte çocuk kitabı yazmaya yöneldiği ve kalıcı çok az sayıda kitabın geride kaldığı politik söylem ağırlıklı çocuk edebiyatı evresi. Üç, çocuk gerçekliğine dayalı, poetik kalmayı önceleyen ve çocuğa göre örneklerin yazılmaya başlandığı 1980 sonrası yenilikçi çocuk edebiyatı evresi" (2007:53).

13. Çocuk edebiyatı tarihi içinde tarihe kaynaklık edecek eserlerin hala büyük bir kısmı yayınlanmamıştır; örneğin çocuk dergileri içinde yer alan pek çok şiir, buradaki şairler, onların biyografisi bilinmemektedir. Şiirler tematik ya da biçimsel olarak analiz edilmemiştir. Malzemenin bütünüdürmeden yapılan betimlemeler de doğal olarak eksik ve yüzeysel kalacaktır.
14. Araştırma yapılan kütüphanelerdeki hizmetlerin yeterli olmaması, kimi dergi ve gazete koleksiyonlarına belli kütüphaneler dışında erişilememesi, araştırmacıların bulguları arasında da çelişki yaratmaktadır. Örneğin çocuk dergileri konusunda: *Mümeyyiz'in*

yayınlanmasından II. Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen sürede (*Mümeyyiz* dahil olmak üzere) İsmet Kür 11; Öztürk Emiroğlu 15; Alpay Meral 20; Cüneyt Okay 20 çocuk dergisi tespit etmişlerdir.

15. Konu, tema, şahsiyet, dönem incelemelerinin yeterli sayıda olmaması; karşılaştırmalı çalışmaların eksikliği; çocuk edebiyatına bağlı dönemselleştirmeler arasında karşılaştırmalı çalışmalar, dil değişiminin bu metinlerde nasıl görüldüğü gibi bütüncül bakışı/terkibi/sentezi sağlayacak, alt yapıyı kuracak çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Edebiyat eleştirisinin mesafeli durduğu bu alanda, çok yönlü ve disiplinlerarası çalışma gerektiren çocuk edebiyatının kendi "üstdil"ini ve eleştirel bakış açısını oluşturması gerekmektedir.

Sonuç

Daha önce de belirttiğimiz gibi, yukarıda maddeleyerek sunduğumuz sorunların büyük bir kısmı, Türk edebiyatı tarihi içinde görece yeni bir alan olan Türk çocuk edebiyatı tarihi yazımında karşılaşılan sorunlarla örtüşmektedir. "Çocuk edebiyatı"nın alan özelliklerinden kaynaklanan sorunlarda, özellikle kimi başlıklar ön plana çıkmaktadır. Çocuk edebiyatının, doğuşu itibarıyla yenileşme dönemi edebiyatımız içinde biçimlenmesi konunun genellikle yeni edebiyat araştırmacıları tarafından ele alınmasına ya da pedagojik değerinden ötürü eğitim bilimcilerin eğildiği bir alan olmaktadır. Kurumsal yapılanması henüz yeterli ölçüde gerçekleşemeyen alan, kendi kuramsal temellerini oluşturmada disiplinlerüstü bir bakış açısını geliştirememekte; bu da alandaki üretimleri yeterince denetleyememektedir.

Edebiyat ve insan ilişkisinin önemini burada tartışacak değiliz; ancak çocukluk deneyimlerinin kalıcı ve belirleyici özelliği hatırlandığında çocuk edebiyatı alanını önemli ölçüde belirleyen ve alan eğitiminde kullanılan çocuk edebiyatı tarihi çalışmalarına gerekli özen ve ciddiyetin kazandırılması gerektiği açıktır.

Kaynaklar

- Arıcı, Ali Fuat-Suat Ungan (2009), *Çocuk Edebiyatında Türler*, Ankara: Doktorum Yayınları.
- Baral, Handan (1989), *0-6 Yaş Grubu Çocuk Kitap İllüstrasyonlarının Analizi ve Bir Çocuk Kitabı İllüstrasyonu Denemesi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 87 s. [Basılmamış] (Tez No: 7689).
- Baran, Leyla (1963), *Türkiye'de Çocuk Edebiyatının İlk Eserleri ve Çocuk Kitapları Bibliyografyası (Başlangıçtan 1928'e kadar)*, Ankara Üniversitesi, DTCF, Kütüphanecilik Bölümü, Lisans Tezi.
- Başlı, Şeyda (2010), *Osmanlı Romanlarının İmkânları Üzerine*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çılgın, Alev Sınar (2007), *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa Yayınevi.
- Çelebioğlu, Âmil (1982), *Türk Ninniler Hazinesi*, İstanbul: Ülker Yayınları.

- Doğan, Abide (2010), "Bir Gençlik Romanı Sevgi ve Saygı", *Prof. Dr. Bilge Ercilasun Armağanı*, Ankara: Pegem Akademi, s. 111-121.
- Erdoğan, Fatih (1989), *1985-1987 Yerli Çocuk Yazını Ürünlerinin Konusal ve Sayısal Analizi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 46 s. [Basılmamış] (Tez No: 8415).
- Ergin, Muharrem (2004), *Dede Korkut Kitabı I*, [5. Baskı], Ankara: Atatürk Dil Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökşen, Enver Naci (1972), *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, İstanbul: Hikmet Yayınevi.
- Gönen, Mübeccel (1988), *Anaokuluna Giden Dört-Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 118 s. [Basılmamış] (Tez No: 3728).
- Gültekin, Ali (1987), *Turkishce und Westdeutsche Kinderliteratur (Ein Vergleich in Modelltexten)*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 103 s. [Basılmamış] (Tez No: 2350).
- Gürel, Zeki (2001), *İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Gürel, Zeki-Tacetin Şimşek (2005), "Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Hece -Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı-*, S.104-105, s.549.
- Karnal Kemal Hasan (1989), *Türkiye'de Çocuk Tiyatrosu*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 106 s. [Basılmamış] (Tez No: 9097).
- Köprülü, M. F. (1989), "Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl", *Edebiyat Araştırmaları*, İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Kurdoğlu, Gülgün (1962), *1944-1949 Yılları Çeviri Çocuk Kitaplarının Bibliyografyası Özet ve Eleştirilmesi*, Ankara Üniversitesi, DTCF, Kütüphanecilik Bölümü, Lisans Tezi.
- Lanson, Gustave (1926), *Tarih-i Edebiyatta Usul*, [Çev. Yusuf Şerif], İstanbul: Matbaa-i Amire; aktaran Sağlam, Nuri (2006), "Medeniyet Tarihimizin En Grift Labirenti: Türk Edebiyatı Tarihi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4, 7: 9-23.
- Levend, Ağâh Sırrı (1939), *Edebiyat Tarihi Dersleri*, Cilt I, İstanbul: Kanaat Yayınevi.
- Memişoğlu, Feride (1955), *Halid Ziya'nın Roman ve Hikayelerinde Çocuk ve Çocukluk Devresi*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, TDE, Lisans Tezi.
- Meriç, Cemil (1987), "Çocuk Edebiyatı", *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, s.3-13.
- Moretti, Franco (2005), *Mucizevi Göstergeler Edebi Biçimlerin Sosyolojisi Üzerine*, [Çev. Zeynep Altok], İstanbul: Metis Yayınları.
- Norman Nilüfer (1959), *1950-1955 Yılları Arasında Türkiye'de Yayınlanmış Tercüme Çocuk Kitaplarının Bibliyografyası ve Tahlili*, Ankara Üniversitesi, DTCF, Kütüphanecilik Bölümü, Lisans Tezi.
- Oğuzkan, A. Ferhan (1983), *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Emel Matbaacılık.
- Onur, Bekir (2005), *Türkiye'de Çocukluğun Tarihi: Çocukluğun Sosyo-Kültürel Tarihine Giriş*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Onur, Bekir (1994), *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu*, [23-24 Nisan 1993, İstanbul], Tarih Vakfı Yayınları: Ortak Çalışmalar, Sempozyumlar, Konferanslar.
- Onur, Bekir (2009), *Türk Modernleşmesinde Çocuk*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Öncül, Nilüfer (1989), *İllüstrasyon Yöntemleri ve Çocuk Masal Kitaplarında Biçimsel Çözümler (Bir Masal Kitabı Örneği)*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 146 s. [Basılmamış] (Tez No: 7691).
- Safarov, Ohuncan [Toplayıcı] (1999), *Özbek Halk Allaları*, Taşkent.
- Sağlam, Nuri (2006), "Medeniyet Tarihimizin En Grift Labirenti: Türk Edebiyatı Tarihi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 4, Sayı 7, s. 9-23.
- Sever, Sedat (2007), *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şahin, A. vd. (2007), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, [Editörler: Ö. Yılar, L. Turan], Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şimşek, Tacettin (2005), *Çocuk Edebiyatı*, Gümüşhane: Suna Yayınları.
- Şirin, Mustafa Ruhi (2007), *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, Mustafa Ruhi (2007a), *Çocuk Edebiyatı Kültürü*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanık, Bihter (1958), *Çocuk Edebiyatı ve Telif Çocuk Eserleri Kritik Bibliyografyası 1945 - 1950*, Ankara Üniversitesi, DTCF, Kütüphanecilik Bölümü, Lisans Tezi.
- Uysal, Ahmet Edip (1983), "Önsöz", *Edebiyat Bilimin Temelleri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yalçın, Alemdar-Gıyasettin Aytaş (2002), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yüce, Kemal vd., (2007), *Çocuk Edebiyatı*, Editörler: K. Yüce, M. M. Nuhoğlu, İstanbul: Lisans Yayıncılık.